

BRATSTVO I SAMILOST

hafiz Sabahudin SKEJIĆ

ČUVAJMO SE SVEGA ŠTO JE LOŠE

Bilal HODŽIĆ

Sažetak

Novi Muallim objavljuje hutbe aktivnih imama i hatiba. Uz hutbe rubrika sadrži i svojevrsne recenzije, tako da zajednički čine cjelinu. Recenzije pišu "sluša telji hutbe", a recenzije nemaju u potpunosti valorizirajući karakter, već im je cilj unaprijeđivanje hutbe kao javnog istupa naših imama i kritički osvrt na te istupe. Recenzenti reaguju na one aspekte koje oni drže važnim za jednu hutbu (trajanje hutbe, kvalitet, poruka, način izlaganja, pismenost, kompozicija itd. U ovom broju na našim stranicama su dvije hutbe: hatiba hafiza Sabahudina Skejića i hatiba Bilala ef. Hodžća. Za ovaj broj recenzije su pisali: Fikret ef. Pašanović i hafiz Senaid Zaimović

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا خاسدوا ولا تناجشوا ولا تباغضوا ولا تدابروا ولا يبع بعضكم على بيع بعض وكونوا عباد الله إخوانا المسلم أخو المسلم لا يظلمه ولا يخذله ولا يحقره التقوى ههنا وبشير إلى صدره ثلاث مرات بحسب امرئ من الشر أن يحقر أخاه المسلم كل المسلم على المسلم حرام دمه وماله وعرضه

Draga braćo!

U ovo smutno vrijeme, ono o čemu bi se trebalo mnogo govoriti i na šta mnogo podsticati, jeste bratstvo i samilost koju trebamo da osjećamo jedni prema drugima. Uzvišeni Allah kaže: *Uistinu su vjernici braća i popravljajte stanje među vašom braćom. Budite muttekije prema Allahu da bi vam se milost ukazala.* (Sura Hudžurat, 10.)

Poslanik s.a.v.s. je rekao: „Ne zavidite jedni drugima, ne nadmećite se u prodaji kako biste ostvarili bolju prodaju za prodavca, a ne želeći kupiti, ne mrzite jedni druge, ne okrećite leđa jedni drugima, ne prodajte da biste pomeli prodaju drugog. Budite braćom, Allahovi robovi. Musliman je muslimanu brat. Ne nanosi mu nepravdu, ne iznevjerava ga, ne ponižava ga. Takvaluk je ovdje“ – pa je pokazao na svoja prsa, tri puta. –, Čovjeku je dovoljno zla da nipodaštava brata muslimana. Svaki musliman je muslimanu haram, svojom krvlju (životom), imetkom i čašću“.

Takvaluk je da se svojim dobrim djelima i svojim bježanjem od harama i grijeha zaštitimo od Džehennema, u ovom ajetu, da se zaštitimo Allahove srdžbe.

Da li smo sebi postavljali pitanje: - Koliko sam musliman? Ili: - Koliko sam vjernik?

Poslanik s.a.v.s. nam poručuje da je musliman onaj od čijeg jezika i ruke su mirni i sigurni ostali muslimani. Vjernik je onaj ko svome bratu vjerniku želi što želi samom sebi.

Na ulici govorimo da smo muslimani, da smo vjernici, a ne ponašamo se tako. Allah dž.š. nam poručuje da popravljamo sve što je pokvareno među našom braćom, svejedno da li se radilo o moralnom ili materijalnom kvaru, da budemo upućeni jedni na druge. Hadis kao najbolji komentator Kur'ana nam kazuje kako se vrši taj *popravak*. Nemojmo zaviditi jedni drugima. Zavidnost je stavljena na prvo mjesto, što i ne čudi, jer u drugom hadisu Poslanik s.a.v.s. kaže da zavidnost ništi dobra djela kao što vatra ništi suho drvo. A zavidnost je željeti da blagodat koju ima moj brat, Allah dž.š. uništi. Da li sam u stanju da se radujem uspjehu svoga brata? Jesam li u stanju da uživam u tome što je on bogat? Da li mi je drago što ima lijep brak i odgojenu djecu?

Mnogi od nas će se pravdati i reći: - To je duboko u meni i ja se toga ne mogu riješiti. Doktori koji se bave izučavanjem ljudske duše kažu da se urođene osobine ne mogu iskorijeniti i ne mogu promijeniti.

Poslanik s.a.v.s. kaže drugačije. Koga slušati? Ja dajem prednost Poslaniku s.a.v.s., jer on je bio milost, a milosti ne priliči da tjera nekoga da čini što nije u stanju. Kako? Time da budem vjernik pa da bratu muslimanu, vjerniku, poželim ono što želim samom sebi, a za sebe upućujem dovu, često nesvjestan njenog značenja, pa kažem: - Gospodaru naš, daj nam dobro i na ovom i na onom svijetu i sačuvaj nas od džehennemske kazne.

U tome je lijek. Zar mogu sebi poželjeti da mi Allah dž.š. uzme blagodati koje mi je dao!?! Ako mogu, onda sam teški bolesnik.

Ne mrzite jedni druge. Dovoljno nam je mržnje koju drugi osjećaju i iskazuju prema nama, zar trebamo zagorčavati život i svojim najbližim? A nema mi nikoga bližeg od brata iz safe, iz džamije. Ima nas neredovnih u džamiji, ali češće bismo dolazili u nju kada bismo u njoj osjećali manje mržnje, a više ljubavi. Kada su pitali Poslanika s.a.v.s. kako da steknu Allahovu ljubav i

ljubav drugih, Poslanik s.a.v.s. je rekao: „Budi zahid spram dunjaluka i voljet će te Allah, ne pridaj pažnju onom što ljudi imaju, voljet će te ljudi.“

Veličanstvenog li lijeka! Kada bih se pozabavio svojim mahanama, svojim nedostacima, toliko bi me to obuzelo da bi mi mahane drugih bile ništavne. Mislio bih, kao što je h. Omer mislio o sebi: „Kada bih znao da će svi ljudi u Džennet, a jedan u Džehennem, ja bih mislio da sam ja taj. A kada bih znao da će svi u Džehennem, a jedan u Džennet, mislio bih da sam ja taj.“

Zbog svih svojih grijeha koji su poznati, osim Allahu, samo meni, mislio bih da nema nikog goreg od mene, a zbog svog truda i nastojanja da ih se oslobodim, mislio bih da niko ne zaslužuje više od mene Allahovu milost. U svakom bih bratu muslimanu gledao nekoga ko se više kaje, ko više ibadeti, ko više Allaha spominje.

Musliman neće nanijeti nepravdu svom bratu muslimanu nikada, jer je svjestan da je čast i ugled koji vjernik ima kod Allaha dž.š. veći od časti i ugleda Kabe. Treba da osjećam bol koju moj brat trpi, da budem uz njega kada je bolestan, da mu klanjam džhenazu, ali i da mu mubarećeljšem na njegovim veseljima.

Musliman neće nipodaštavati brata muslimana, bez obzira da li bio znaniji od njega ili ne, bogatiji ili ne, boljeg porijekla ili ne, iz veće čaršije ili ne. Jednom je neki namjesnik, nakon što je postavljen na dužnost, naredio da mu dođu svi učenjaci iz te oblasti. On je gordo hodao po svojoj odaji. Ulazili su učenjaci jedan po jedan i na različite načine mu odavali poštovanje. – Kako se vrijeme ne mijenja? – Došao je jedan, nazvao selam i sjeo. Namjesniku se to nije svidjelo, jer u njegovom ponašanju nije vidio da ga je taj imalo odvojio od ostalih. Svisoka ga je upitao: „Kako se to ponašaš? Znaš li ti ko sam ja?“ Učenjak mu je rekao: „Znam. Tvoj početak je kap hude, gavljive tekućine. Tvoj kraj je smrdljiva lešina. Između toga si samo pokretni zahod.“ Kažu da poslije toga niko nije vidio tog namjesnika da hoda gordo ili da se nečim uzdiže nad ostalim ljudima.

Zar nismo svi ovakvi i zar nam nije svima isti početak? Da nas ne ukopaju, bio bi i isti kraj! Zašto onda nipodaštavati nekoga ko je stvoren na isti način kao i ja? Možda sam ja samo imao bolju priliku.

Poslušajmo zajedno hadis: „Četvero kod koga se nađe, on je munafik, a kod koga bude jedno od toga, to mu je dio munafikluka, sve dok se toga ne ostavi: kada govori - laže, kada obeća - iznevjeri svoje obećanje, kada se prepire - vrijeđa i griješi, i kada se obaveže - obavezu ne ispuni.“

Ima li nas u nabrojanom?

Još dva hadisa. Poslanik s.a.v.s. rekao je: „Dobročinstvo je lijep ahlak, a grijeh je sve ono što ti tišti prsa i što ne bi volio da drugi ljudi otkriju.“

Ima li nas ovdje?

Neki čovjek je došao Poslaniku s.a.v.s. i rekao: „Allahov Poslaniče, mnogo je stvari u islamu, ne mogu ih sve sprovesti. Daj mi nešto što bi bilo jedinstveno.“ Poslanik s.a.v.s. mu je rekao: „Neka ti jezik neprestano bude mokar od spominjanja Allaha.“

Mislim da svaki od nas ima nešto što mu pritišće prsa i što ne bi volio da drugi ljudi otkriju, pa kada smo već takvi, povedimo računa o sebi, očistimo sebe, spominjimo Allaha dž.š., i ovim glačalom očistimo svoje srce od svega negativnog.

Molim Uzvišenog Allaha da nas učini od onih koji Ga mnogo spominju, koji vole svojoj braći ono što vole samima sebi, koji ne prelaze granice u svom ophođenju s drugim vjernicima. Gospodaru, daj nam dobro i na dunjaluku i na ahiretu, učini nas zahvalnim na Tvojim blagodatima, popravi stanje u našim porodicama, bližnjim i daljnjim, prekrij nas svojom milošću i uvedi među one kojima si zadovoljan i oni zadovoljni Tobom. Amin!

Hafiz Sabahudin Skejić

Hutba je i dalje najrasprostranjeniji i najvažniji islamski medij. Bila je i ostala najefikasniji metod islamske misije. Taj čudesni metod „licem u lice“ do današnjega dana nije prevaziđen, unatoč brojnim tehnološkim izumima i metodama.

Sobzirom da recenzija hutbe ima za cilj unapređivanje hutbe kao javnog istupa naših imama, smatrao sam za shodno spomenuti sljedeće:

Prilikom pisanja analize ove hutbe postavio sam se u ulogu slušatelja iste u jednoj od naših bosanskih džamija. Pažljivo slušam imama-hatiba dok govori. Potruditi ću se da ona na mene ostavi utisak i da o njoj kažem ono što stvarno osjećam i mislim.

Prva dilema koju imam jeste tema hutbe. Nisam siguran o kojoj se temi radi. Iz citiranog ajeta i hadisa može se zaključiti da hutba tretira jednu od četiri teme ili sve njih:

1. „Bratstvo u islamu“,
2. „Solidarnost među vjernicima“,
3. „Međuljudski odnosi“,
4. „Odnos prema braći muslimanima“.

S obzirom da je izostao naslov hutbe, dao sam sebi za pravo da je naslovim i ne znam da li sam pogodio. Dakle, hatib nije precizirao ono o čemu će govoriti. Koji god od navedenih naslova nosi hutba, smatram da je hatib tematski hutbu prilagodio slušateljima, čime je ispoštovao preporuku Poslanika s.a.v.s. koji je rekao: „Obraćajte se ljudima shodno njihovu intelektualnom nivou“.

Hatib je odabrao vrlo važnu i veoma atraktivnu temu. Međutim, i pored toliko argumenata i materijala, hatib je osiromašio hutbu. Sveo ju je na nivo običnog govora, na momente vrlo monotonom.

Mnogo je kur'ansko-hadiskih tekstova kojima se može vrlo uspješno elaborirati zadata tema. Mnogo je primjera bratstva i solidarnosti iz života ashaba, tabi'ina i drugih slavni prethodnika. Postoje i brojne hikaje kojima se tema poput ove, koja je sama po sebi interesantna i važna, može učiniti još zanimljivijom i interesantnijom.

S obzirom da se po zakonima prirode izgovorena riječ pamti i po njoj cijeni onaj koji je izgovori, naši hatibi bi morali biti svjesni svega što govore s tog službenog mjesta. Hazreti Omer r.a. jednom je izjavio da se nikada na minber nije popeo, a da nije osjetio snažnu tremu kao odgovornost prema Svevišnjem i vjeri islamu.

Hatib je hutbu započeo bez zahvale Uzvišenom Allahu i bez salavata na Poslanika s.a.v.s., što je velika mahana.

Hutba nije na nivou pismenosti koji bi mogao zadovoljiti njeno javno emitovanje. Radi odgovornosti prema slušateljima koji su iz pobožnosti prema Al-

lahu došli čuti nešto korisno i lijepo, nešto što će ih držati do narednog petka, hatib se trebao malo više potruditi i svoju hutbu jezički dotjerati. Ne bi se trebale pojavljivati rečenice tipa: „Allah poručuje da popravljamo sve što je pokvareno među našom braćom, svejedno da li se radilo o moralnom ili materijalnom kvaru, da budemo upućeni jedni na druge“. Ne razumijem šta znači moralni, a šta materijalni kvar? Isto kao što nije dovoljno jasna formulacija „doktori koji se bave izučavanjem ljudske duše“. Valjda i za ovakvu formulaciju postoji jednostavniji, sažetiji i razumljiviji izraz.

Iako mi uglavnom kritiziramo one kojih nema na džumama i koji uglavnom ne dolaze u džamije, u ovoj hutbi je dobro to što se hatib obraća prisutnima, a ne odsutnima. Hutba je konfuzna. Počinje naglo, snažno... bez jasnog i razumljivog uvoda. Hatib prelazi s teme na temu, kao da žuri da što više različitih tema prezentuje prisutnima.

Na momente hatib sabi daje pravo na pretjeranu slobodu u kritici i samokritici. Suvviše rano postavlja pitanje „Koliko sam musliman?“ Ili „Koliko sam vjernik?“

Hatib ukazuje na koliziju između medicine i sunneta. Iskreno, smatram da ne postoji stvarna kolizija. Ona je samo prividna. Čak i pod pretpostavkom da zaista postoji kolizija, hatib koji sebi daje za pravo da preferira Poslanikovu milost nad medicinom, trebao je objasniti razloge preferiranja, a ne ostaviti slušatelje u nedoumici. Vrlo nejasno, šturo i nestručno pokušava afirmirati Poslanikov sunnet. Drugi dio hutbe nije u vezi s prvim dijelom. Kao da se hatib preusmjerio na drugu temu koju bih kao pažljivi slušatelj naslovio „duševno nezadovoljstvo“, ili „duševni nemir ili samokontrola“.

Na momente hatib je veoma emotivan, ali ne izaziva emocije. Hutba nije naučni skup i nije zgoreg da u određenim prilikama hatib pobudi i snažnija osjećanja kod slušatelja. On može biti po potrebi sentimentaln ili pristojno duhovit, ali on to ne bi trebao činiti teatralno, vičući, plačući i slično. Dar govorništva, a što hutba u stvarnosti i jeste, nije dan svakom. Vrlo je malo onih koje je Svevišnji počastio ovom sposobnošću. Plašim se da ću biti vrlo grub, ali čini mi se da je ova hutba na brzinu pripremljena.

Što se tiče trajanja hutbe, mislim da je vrijeme sasvim dovoljno, hutba nije ni preduga, a nije ni prekratka. Cilj je bio poslati važnu poruku. Nažalost, ne samo da poruka nije jasna, već je skoro potpuno izostala. Ipak, bez obzira na sve prethodno, vjerujem da bi ovakva hutba, zbog svog sadržaja i aktualnosti, ipak mogla pobuditi duboku pažnju slušatelja.

Hafiz Senaid Zajimović

Iako se o međuljudskim odnosima, posebno onima među braćom muslimanima, često govori i drže hutbe, tema je to koja nikada ne gubi na svojoj aktuelnosti, pa joj zbog toga i Kur'an i Hadis posvećuju mnogo prostora i pažnje. Stoga je i izbor ovog hatiba sasvim umjesan, posebno združivanje ajeta iz sure Hudžurat sa hadisom koji razrađuje načine na koje je moguće postići sklad i harmoniju među braćom.

Hatibovo postavljanje pitanja sebi i onima koji ga slušaju trebalo bi imati svoje efekte i postići da svako nakon hutbe i džume pokuša odgovoriti na njih i, nesumnjivo, korigirati vlastite nedosljednosti. I završna dova se uklapa sa sadržajem i lijepo ga sažima.

Zamjerke je moguće iznositi i kritikovati tamo gdje se radi i trudi; gdje toga nema, nema ni prostora za kritike. Hatib se svakako potrudio i unio u svoju hutbu. Stiče se dojam da su neke konstrukcije i definicije prevedene sa arapskog ponovo na "bosanski" arapski, posebno ona o takvaluku. Tako bi trebalo preformulirati npr. "smutno vrijeme", "muttekije prema Allahu," tvrdnju da je "musliman haram muslimanu" (u, npr., "sve što pripada jednom muslimanu je nepovredivo i neprikosnovo, haram, drugome"), "zahida spram dunjaluka"... Parafraziran je hadis po kojem su čovjekovi čast i ugled veći od Kabe i radi odagnavanja nedoumica

trebalo je naglasiti da je riječ o hadisu. Sretnije rješenje bi bilo upotrijebiti formulaciju da je čovjekov dignitet nepovrediv, neprikosnoven i sl... Priča o učenjacima kod namjesnika je, za korištenje u hutbi, po mom sudu, prilično vulgarna, barem kazana na način ovdje korišten. Nezgrapna je i tvrdnja da u džamijama ima puno mržnje... Valjalo bi dodatno pojasniti i druge momente iz hadisa, posebno one o nanošenju ekonomske štete, ali je razumljivo da bi to (pr)oduljilo hutbu, te je opravdano izostavljeno, pa ostaje obaveza da se nekom drugom prilikom objasni.

Ukratko, aktuelna hutba, lijepo koncipirana i potkrijepljena, ali joj manjka jezičko brušenje i preciznost.

Fikret ef. Pašanović